

•Valimiste eel•

TEHKEM KOOL HUMAANSEMAKS

Detsembris oli üleliiduline hariduskongress. Eestist osales 20 delegaati ja 10 külalist, kohtlajärelaste delegaadiks oli EKP Keskkomitee kursuste juhataja asetäitja Elsa Gretškina. See oli tema, kes kongressil delegaatide usaldusalusena Eesti platvormi kaitses. Siit ka eestikeelses ajakirjanduses temale antud tiitel «hariduse kuninganna». Nüüd vastab E. Gretškina meie lehe küsimustele.

Mind ei jäta mõte, et hariduselu ei tohi nii palju reformida. Kampaania korras on tehtud muudatused: maha küllakoolid, elagu mammutkoolid, maha kooliaiad, olgu tervitatud asfaltväljakud lõhutud traataia sees, maha õpilaste individuaalsus, tere tulemast, ainekabinetid ja ikka nõnda edasi. Kas ei peaks jääma selle juurde, mida head on põlvkonnad meile pakkunud? Nüüd on käes uus kooliuuenduse aeg, milliseid lahendusteid näete teie?

Kooliuuendus ei olegi päris õige sõna. Tahame taastada kõik hea, mis põlvkonnad meile pärandanud on. Peame lahti saama sellest, mida meile töid stalinism ja brežnevism. Tahame koolid muuta uuesti inimesekeskeis, et need saaksid ülepõlitiseeritud kasarmust harmoonilise ja terve isiksuse kujundajaks. Oma koha peavad

leidma laiemas mõttes kunsti- ja tööõpetus nii, et õpetus rajaneks oma rahvuse kultuuril seoses teiste rahvaste kultuuriga. Hariduse üldmahus peame prioriteetseks rahvuse kultuurilugu ja rahvusteadusi. Pakkume selle välja juba oma õpetajate kongressil, kaitsesime oma seisukohta ka üleliidulisel haridustöötajate kongressil.

Eestis on viimasel ajal heaks kombeks minna tähtsatele foorumitele ettevalmisatult, kindla teadmise, mida tahetakse. Enam ei minna nagu suurpeole üksnes vaatama-kuulama-plaksutama. Teatakse, et ees seisab tõsine töö. Oli ka teil platvorm kaasas?

Sõitsime meiega tõsisele tööle, enne olime tublisti diskuteeri-

nud. Meil olid sidemed esindajatega Leedust, Lätist, Ukrainast, Valgevenest jm. Meie teeside 300 eksemplari haarati kiiresti ära, niisamuti leedulaste 3000.

Miks just teesid ja mis neis oli?

Oleme kogenud, et suurfoorumitel palju rääkida ei lasta, sellepärast koondasime oma mõtted teesidesse. Lühidalt ja täpselt esitatu kuulatakse aga ära. Nii ka juhtus.

Põhiteesina panime ette, et ühiskonnas tuleb taastada hariduse ja harituse väärtus. Riik peab seda aineliselt igati toetama. Me ei poolda hariduselu tsentraliseeritud juhtimist ja leiame, et enam tähelepanu tuleb pöörata üldisele keskharidusele, eriti selle algastmes. Praegu saab üldharidussüsteem teiste süsteemidega võrreldes vahendeid tunduvalt vähem. Meie delegaadid tõdesid rõõmuga, et NSV Liidu Hariduskomitee esimehe G. Jagodini ettekanne oli optimistlik ja üsna lähedane meie seisukohtadele. Professorit kuulates eeldasime head dialoogi sõnavõtude näol.

Kas see järgnes? Kirjeldage, palun, kongressi miljööd.

Dialoogi ei järgnenud, igaüks rääkis oma isiklikest muredest ja temale lähedastest küsimustest. Üldise hinnangu andsid vähesed. Delegaatide häälestus oli veider: aplodeeriti näitlejameisterlikele esinemistele, kiideti heaks sõnavõttud, mis ei sundinud mingile mõttetööle. Kui hakati tõsiselt arutlema hariduse humaniseerimise üle, plaksutati esineja maha. Näiteks kui meie Peeter Kreitzberg TRÜ-st hakkas kõnelema hariduse väärtustamise võimalikest teedest, asuti plaksutama: lõpeta juba. Mees reageeris kiiresti ja tegi lühidalt.

Sama lugu juhtus Gruusia teaduri Amonašviliga. Ta esitas humanistliku hariduse tõlgenduse, kõneles õpetaja-õpilase vahetõrjast ja hariduselu kontrollimisest. Toetasime teda tüliselt selles, et õppimine peab põhinema oma rahvuse kultuuril: gruusiakeelne kool ei ole veel gruusia kool. Murelikud olid ukrainlase ja valgevenelase sõnavõttud. Nende emakeel on oma kodumaal hääbumas, valgevene keelt on Valgevenes kuulda vaid episoodiliselt.

Meelde jäi pedagoog Kopeiskist. Tema arvates polegi koolile võimalik anda demokraatiat ja kooli juhtkonda pole võima-

lik valida, sest õpetajad on nii madala intelligentsiga, omavahel sebib ja pisiasju arutav inimeste kogum, et neid koos õpilastega saab korrale kutsuda vaid rusika abil. Suur osa saalisviibijaist aplodeeris heakskiitvalt, ja pole imestadagi, sest paljud delegaadid esindasid hariduselu juhte.

Lätlase esinemise järel küsiti: keda te seal Balti liiduvabariikides kasvatate, internatsionaliste või natsionaliste? Mind tegi see küsimus väga hellaks, võtsin kätte ja vastasin ise. Saalitäis jäi igatahes rahulikuks.

Kui loeti ette kongressi põhidokument, tõdesime, et meie ettepanekuid otsustavas osas ei olnud, kuigi meie esindaja redaktsioonikomisjonis püüdis neid sisse viia. Meie delegaadid saatsid mulle kirjakesi: mine, esine. Sõnavõttuks oli elav järjekord, oma kolmkümmend inimest. Liikusin valts edasi ja pidasin meeletult silmas, kelle järel ma olen. Auditoriumi oli juba võimatu juhtida. Siis sekus G. Jagodin ja tegi ettepaneku anda oma arvamused üle dokumenti koostavale komisjonile. Järgmisel päeval läksime, seletasime, meid võeti kuulda. Sõitsime rahuldatuina koju ja... lugesime ajalehes avaldatud otsust, mida tegelikult kongressil ei kinnitatud ja kuhu mitme liiduvabariigi ettepanekuid ei olnudki sisse pandud. Esitasime protesti (seda tegid ka mõned teised liiduvabariigid), mis avaldati ajalehes «Ütšitelskaja Gazeta». Meie järelepeärimistele on vastatud: olge rahulikud, kõik taastatakse, täielik tekst avaldatakse kongressi stenogrammis. Aga seda saavad lugeda vaid vähesed! Meid püüti ka teistpidi rahustada: mis tähtsust sellel ometi on, mis kirja pandud, elu läheb ikkagi oma rada. Meie siiski ei tagane, nõuame, et tekst avaldataks ajalehes kõigile lugeda.

Kummaline ja kahetsusväärne tööpoolest. Kuid rääkigem ka sellest, kuidas Eesti Naiste Nõukogu ja Virumaa fond saavad hariduselu edendamisele kaasa aidata. Olete ju mõlema nõukogu liige.

Naistenõukogu ja kohapealsed nõukogud on realselt arvestatavad ühiskondlikud institutsioonid. Me arvame, et alustada tuleb perekonnast, laps peab saama temale määratud helluse ja kooli kaasa aktiivse eluhoia. Meie põlvkond on ise paljust ilma jäänud ja ilma jätnud ka oma lapsed. Töö ja ainult töö «ühiskonna hüvanguks» on meid üksteisest suuresti eraldanud. Räägin seda kui ema. Et see ei jätku, koostab Eesti NSV Ministrite Nõukogu praegu

seaduseelnõu noore pere kaitseks, naistenõukogu toetab seda. Meie eesmärk on just ema osa suurendamine perekonnas, tema suurem pühendus perekonnale.

Toetan esimesel eesti keele foorumil Tartus välja öeldud mõtet, et Ida-Virumaal võiks olla keele- ja kultuurikeskus. Ja mitte ainult eestlaste oma. Leian, et haridus ja kultuur on sedavõrd seotud, et nad võiksidki koos edasi minna. Miks ei võiks siinsed haridus- ja kultuuriosakonnad hinnata üheskoos oma jõudude paiknemist ja kasutamist, et üheskoos rahvuskeskused luua. Näen seda keskust ühiskondlik-riiklikuna, kus ühiskondlikul poolel on suurem tähtsus. Kui on minu abi vaja, olen selleks valmis.

Meie koolipered on esitanud teid saadikukandidaadiks Kohtla-Järve rahvuslik-territoriaalses valimisringkonnas nr. 467. Selle päeva seisuga, mil meie kõneleme, on naisi kandideerima esitatud vaid kaks: M. Lauristin ja teie. Vähevõitu, naisi on igale poole vaja, ja nagu mehed naiste kohta ütlevad: naiste loogika on ju nii ebaloogiline. Seda «ebaloogilisust» oleks meeste kõrval tarvis. Missugune on teie arvamus eelseisva valimisvõitluse kohta, te ei kandideeri ju üksi? »

Olen südamest tänulik mind esitanud valijatele, võtan pakumise vastu. Saadikukandidaadina pole mul veel platvormi. Seda on vähe, et ma tean siinseid valupunkte ja ehk oskaksin omalt poolt lahendusigi välja pakkuda. Aga ma pole üksi, ma pean arvestama oma valijaid, meie kohtumised on alles ees. Seepärast hakkam kiiresti koostama oma meeskonda, valima usaldusmehi. Loodan nende abile ja teen, mida nad mulle soovivad. Kui mind peaks valitama, pean end tundma veelgi enam kohtlajärelasena, ehkki minu eelmisel töökohal hoidis minu süda teie poole. Samas pean suutma olla Eesti meeskonna vääriline liige.

Aga kui teie ei võida?

Sellest ei ole midagi, kõik selgub õige pea. Ega ma sellepärast veel teie piirkonda maha jäta, jätkan alustatut.

Võiksin vastata N. Kutašovi meele: mulle jääb minu teadus, olen ju teaduste kandidaat. Kuid mulle jäävad ka minu muud tööd ja teadmine, et kohtlajärelaste eest tuleb välja astuda edaspidigi. Aga kuningannaks ma end ei pea.

Salme ARR

Sulev KOPPELI foto